

Posudek na bakalářskou práci Terezie Vávrové „Politická aktivita sudetoněmeckých elit v 50. a 60. letech v SRN“, UK FSV 2008

Hlavním problémem jinak solidní bakalářské práce je skutečnost, že název se jen zčásti kryje s obsahem. V časovém ohledu leží její těžiště především ve 40. a 50. letech a sudetští Němci výrazněji figurují až v její závěrečné části. Dvě třetiny textu jsou věnovány situaci bezprostředně po válce a vývoji historicky nejúspěšnější vyhnanecké strany „Bund der Vertriebenen und Heimatentrechteten“ (BHE), což zcela určitě není od věci. Škoda je, že se autorka – pokud by byla chtěla plně dostát názvu práce – nevěnovala i podílu někdejších Němců z Československa na činnosti této jinak v rámci západoněmeckého politického spektra i typologicky zajímavé strany. Poslední zhruba třetina práce je věnována politickým subjektům sudetských Němcům, nicméně i zde jsou přesahy do 60. let spíše ojedinělé.

Na druhou stranu ovšem nelze popřít, že autorka se důstojně vypořádala s nejednoduchým tématem, které je přes veškerou politickou brizanci v české odborné literatuře spíše raritní – v rámci historické produkce jej prezentují jen dvě silně nezdařené Kuralovy studie z 90. let. Autorka si klade za cíl analyzovat proces zapojení vyhnanců do politického života, vývoj vztahů jejich politických subjektů k jiným politickým silám země i jejich hlavní politická témata, přidává i pokus o charakteristiku specifík vyhnaneckých stran a politických organizací z politologického a do jisté míry i ze sociologického hlediska, i když silnější komparatistický akcent (systematičtější srovnání s jinými politickými stranami Spolkové republiky) v tomto ohledu by neškodil.

Práce je opřena o velmi solidní výběr odborné literatury, k němuž bych měl jen dvě připomínky. Václav Houzvička je jistě špičkový sociolog, ale jeho výlet do historie (Návrat sudetské otázky) dopadl dosti neslavně. Jistě je možno práci využít k ilustraci určitého dobového úhlu pohledu, ale těžko jako klasický sekundární zdroj. Do jisté míry totéž platí o manželích Hahnových, kteří – ať úmyslně nebo neúmyslně – vytvářejí protipól krajanské (ve smyslu „landsmannschaftlich“) „Betroffenenliteratur“. Naproti tomu bych doporučil pozornosti příslušné části práce Ferdinanda Seibta, Německo a Češi (Praha 1996), v níž se snoubí zajímavá perspektiva pamětníka (byť by v jinošském věku) a reflektujícího historika.

Nezdá se, že by pro autorku bylo obtížné vyhmátnout jádro problému a srozumitelně jej popsat. Nicméně se vzhledem ke složitosti tématu nevyvarovala některých zjednodušení či snad dokonce chyb, z nichž některé jsou zjevně spíše dílem nepozornosti či nedostatku času při závěrečné redakci. Předně bych nesouhlasil s tvrzením, že s nástupem východní politiky došlo k ústupu vyhnanců z aktivní politiky (8). Jistě je otázkou co chápat pod pojmem „aktivní politika“ a „ústup“, a jistěže SPD měla rezervovanější k celé vyhnanecké problematice než CDU a zejména CSU. Vyhnanci již neměli „svého muže“ přímo v kabinetu, jakým byli Seeböhm nebo Oberländer, ale vlivnou politickou pressure group zůstali i nadále: opakované snádaně vedení SdL s kancléřem Brandtem v době jednání o tzv. pražské smlouvě, při nichž se snažili prosadit do jednání své požadavky to jednoznačně dosvědčují, i když jejich vliv na vyjednávací proces i jeho výsledky je nutné ještě přesně analyzovat. Pochybnosti vzbuzují údaje o výsledcích prvního sčítání lidu, které v západních zónách údajně proběhlo v říjnu 1945 (13). Patrně se jedná o nějaký soupis obyvatelstva (sčítání lidu proběhlo až v roce 1950), autorka ale měla zdůraznit, že tzv. organizovaný odsun, dohodnutý v Postupimi ještě nezačal. Vysvětlení by si žádalo i vylíčení ekonomické situace vyhnanců (15). Jednak je pochybné, že vyhnanci přišli do nové vlasti s „veškerými možnými úsporami“ (např. Američané si z obavy před inflací přáli, aby vysídlenci byli vybavováni jen v omezeném rozsahu finanční hotovostí, na druhou stranu si československé úřady nepřály, aby si Němci sebou brali vkladní knížky československých finančních ústavů); proč zde autorka v souvislosti s měnovou reformou v západních zónách v červnu 1948 hovoří o „znehodnocení peněz“, je nejasné (15). Nejsm si jist, nakolik byli sudetští Němci, kteří byli

vysídlení do Bavorska, „industriálně vzdělaní“ (34) – opět nehledě na problematický výraz je to relativně obvyklé klišé, protože Němci z neindustrializovanějších oblastí pohraničí, tj. ze severních a severozápadních Čech, šli především do sovětské okupační zóny, i když odtud řada z nich pokračovala dále na Západ.

Spíše do kategorie nepozornosti patří některé další problémy. Tvrzení, že Němci z Československa byli odsunuti na základě Benešových dekretů (12) je nepřesné, protože dekrety vytvořily vnitrostátní (zejména právní) předpoklady, přičemž ještě zásadnější byla mezinárodní dimenze, tedy rozhodnutí velmocí protihitlerovské koalice. Autorka by si měla dát pozor na práci s procenty, neboť vždy je nutné jasně říci, k jakému celku se vztahují. Např. údaj o tom, že do měst bylo umístěno 9,4 % uprchlíků a na venkov 24 % nutně musí vzbudit otázku, kde se ocitly zbylé téměř dvě třetiny (13). Není rovněž jasné, proč autorka zdůrazňuje možnost „mezigeneračního přenášení majetkových nároků“ (16) – pomínu-li se zcela elegantní formulaci, nevím, co je na tom pozoruhodného: v rámci dědického řízení pochopitelně může kdokoli zdědit pohledávky zůstavitele. Nejsem si jist, jestli otázka návratu do původních domovů vysídlené obyvatelstvo již na počátku 50. let „neoslovovala“ (17), to se mně zdá přece jen ještě dost brzo. Do této kategorie nedostatků patří i některé nevyjasněné pojmy v textu, např. konzervativní integrace (23).

Práce je psána docela čtivým a současně kultivovaným stylem, i když některé jazykové obraty prozrazují původ v německém textu (viz poznámky přímo v textu). V této souvislosti bych zmínil jen některé případy, kterým by se autorka měla napříště vyvarovat. Lastenausgleich překládáme tradičně jako „vyrovnání tíže“ (nikoliv zátěže). Místo formulace „usilovat o zahraničně politické cíle ve směru svých bývalých domovů“ (21) by bylo zcela určitě možné najít lepší formulaci, o výrazech „širokospektrálně“ (24) nebo programatické těžiště (prosím pěkně: programové) to platí zcela určitě.

Přes uvedení nedostatků, které jsou spíše dílčího charakteru, nelze popřít, že autorka zpracovala zdařilou bakalářskou práci, kterou doporučuji k obhajobě; navrhuji ji klasifikovat známkou „výborně“.

9.6.2008

